

УДК 796.071.4(436)

Романчук О. В.
кандидат філологічних наук, доцент,
Дрогобицький державний педагогічний університет імені І. Франка, м. Дрогобич

КОНЦЕПТУАЛЬНА БАЗА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В АВСТРІЇ

У статті представлено аналіз австрійського досвіду розбудови системи професійної підготовки педагогічних кадрів зі спорту і фізичної культури на сучасному етапі. Основна увага приділена концептуальній базі професійної підготовки фахівців з фізичного виховання. Зміст професійної підготовки розглядається як широкий масив навчальної інформації, освоєння якої має забезпечувати формування професіоналізму і загальної культури. Сучасна концептуальна база професійної підготовки кадрів спортивно-фізкультурного профілю до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії характеризується інноваційністю, відповідністю сучасних світовим стандартам професійної педагогічної освіти, спрямованістю на впровадження новітніх здобутків педагогічної науки, спорту у процес освіти фахівців з фізичного виховання. Описано також роль культурологічного, аксіологічного, особистісно орієнтованого, компетентнісного, діяльнісного, практико-орієнтованого підходів у системі підготовки фахівців.

Ключові слова: підготовка фахівці, система, фізичне виховання та спорт, професійна підготовка, Австрія.

Романчук О.В. Концептуальная база профессиональной подготовки специалистов по физическому воспитанию в Австрии. В статье представлен анализ австрийского опыта развития системы профессиональной подготовки педагогических кадров по спорту и физической культуры на современном этапе. Основное внимание уделено концептуальной базе профессиональной подготовки специалистов по физическому воспитанию. Содержание профессиональной подготовки рассматривается как широкий массив учебной информации, освоение которой должно обеспечивать формирование профессионализма и общей культуры. Современная концептуальная база профессиональной подготовки кадров спортивно-физкультурного профиля к педагогической деятельности с детьми и молодежью в Австрии характеризуется инновационностью, соответствием современным мировым стандартам профессионального педагогического образования, направленностью на внедрение новейших достижений педагогической науки, спорта в процесс образования специалистов по физическому воспитанию. Описано также роль культурологического, аксиологического, личностно ориентированного, компетентностного, деятельного, практико-ориентированного подходов в системе подготовки специалистов.

Ключевые слова: подготовка специалистов, система, физическое воспитание и спорт, профессиональная подготовка, Австрия.

Romanchuk O. Conceptual basis of specialists in physical education professional training in Austria. The article presents an analysis of the Austrian experience of developing a system of professional training of pedagogical staff in sports and physical education at the present stage. The main attention is paid to the conceptual basis of professional training of specialists in physical education. The content of such training is considered as a wide range of educational information, the development of which should ensure the formation of professionalism and allround development. The modern conceptual basis of professional training of sports staff for pedagogical activities with children and youth in Austria is characterized by innovation, compliance with modern world standards of professional pedagogical education, the focus on introducing the latest achievements of pedagogical science and sports in the process of education of specialists in physical education. The role of culturological, axiological, personally oriented, competence, activity, practical-oriented approaches in the system of training specialists is also described.

Key words: specialists training, system, physical education and sport, professional training, Austria.

Постановка проблеми. В останні десятиліття система професійної підготовки педагогічних кадрів у галузі спорту і фізичної культури в усьому світі зазнає суттєвих змін, які зумовлені масштабними політичними, культурними, соціальними трансформаціями, спрямованими на підвищення якості життя, покращення умов життєдіяльності, зміцнення фізичних сил і збереження здоров'я людини як запоруки її життєздатності у сучасному непередбачуваному, часто загрозливому світі. З огляду на це, початок ХХІ століття і в Україні, і в Австрії позначений активним осмисленням наявних здобутків у сфері професійної підготовки фахівців цього профілю, на які покладається обов'язок повноцінної фізичної підготовки молодих поколінь до життєдіяльності в умовах невизначеності, нестабільності середовища буття.

Означені процеси і тенденції є цілком закономірними й не викликають здивувань, адже піднесення ролі і значення спорту і фізичної культури у сучасному суспільстві, їх утвердження як важливих чинників фізичного розвитку, зміцнення здоров'я молодих поколінь та їх адаптації до сучасних реалій і умов життя суттєво підвищують очікування і сподівання щодо кваліфікації кадрів з фізичного виховання та якості їх професійної підготовки. У такому випадку знайомство з австрійським досвідом розбудови системи професійної підготовки педагогічних кадрів із спорту і фізичної культури на сучасному етапі дасть змогу відкрити нові горизонти для розвитку вітчизняної теорії і практики педагогічної освіти за спортивно-фізкультурними напрямками та спеціальностями, що й зумовлює актуальність дослідження.

Аналіз літературних джерел. Проблемам професійної підготовки фахівців з фізичної культури і спорту в Австрії присвячені праці цілої низки дослідників. Структурно-організаційним і методичним засадам, а також функціонуванню австрійської системи підготовки вчителів фізичного виховання приділена увага у працях Г. Гайтель (2000), С. Грьосінг (1987),

Ф. Едер (2014). Становлення системи професійної підготовки вчительських кадрів з фізичної культури Австрії в історичній ретроспективі розглядали Р. Мюльнер (2011), Г. Гроль (1969). Теоретичні засади професійної освіти вчителів фізичної культури і спорту в Австрії представлені у роботах К. Кляйнер (2002, 2011), Р. Мюльнер (2011).

Водночас аналіз науково-педагогічних джерел засвідчив, що концептуальна база професійної підготовки фахівців з фізичного виховання дітей і молоді в Австрії, не була предметом спеціального окремого дослідження.

Мета дослідження проаналізувати концептуальну базу професійної підготовки фахівців з фізичного виховання в Австрії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Функціонування і розвиток системи професійної освіти педагогічних кадрів з фізичної культури і спорту в Австрії у перші десятиліття XXI століття супроводжується гострими і плідними дискусіями щодо її якості й ефективності, що переконливо доводять численні диспути щодо історичних традицій організації освіти фахівців з фізичного виховання, сучасних напрацювань у цій царині та перспектив її подальшого удосконалення. Актуальні проблеми професійної підготовки вчителів спорту і фізичної культури стали об'єктом пильної уваги цілої плеяди австрійських вчених, які, аналізуючи найрізноманітніші аспекти системи освіти фахівців з фізичного виховання, здійснюють вагомий внесок у її розбудову, підвищення результативності її функціонування.

Так, дослідники (Г. Альтенбергер, К. Граєр, М. Шратц та ін.) акцентують увагу на структурно-організаційних особливостях австрійської системи професійної освіти педагогічних кадрів з фізичної культури і спорту. Здійснюючи аналіз усіх ланок і компонентів цієї системи, характеризуючи їх функції і завдання, вивчаючи специфіку побудови й організації, вони вказують на низку проблемних аспектів, в успішному розв'язанні яких закладено значні можливості для підвищення ефективності і якості процесу професійної підготовки фахівців з фізичного виховання [1, 2, 3].

По-перше, це недостатня інтегрованість різних рівнів і ланок системи професійної освіти майбутніх вчителів спорту і фізичної культури, що не дає змоги оптимально втілити в життя ідею неперервної і поступальної професіоналізації педагогічних кадрів цього профілю, яка, з одного боку, актуалізується потребами і закономірностями життя і розвитку сучасного суспільства, коли неперервна освіта стає важливим фактором самореалізації та успішної життєдіяльності, а з іншого – відповідає специфіці освітньої практики сьогодення, ролі педагога в освітньому процесі, які передбачають постійне збагачення його професійних та особистісних якостей відповідно до динамічних змін в усіх сферах суспільного буття та педагогічній зокрема.

По-друге, вчені вказують на низьку мобільність австрійської системи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання щодо сучасних запитів суспільства до освіти молодих поколінь та кадрового забезпечення цієї сфери, наслідком чого є неповна відповідність елементів системи професійної підготовки майбутніх вчителів спорту і фізичної культури сучасним світовим стандартам щодо професіоналізму педагогічних кадрів із спорту та фізичної культури, актуальним потребам шкільної і позашкільної спортивно-фізкультурної роботи з дітьми і молоддю [1, 2, 3].

По-третє, дослідники наголошують на недостатній відкритості австрійської системи професійної освіти кадрів у галузі фізичного виховання дітей і молоді до інновацій у сфері спорту і фізичної культури, новітніх тенденцій їх розвитку, їх сучасних можливостей у розв'язанні надзвичайно широкого спектру соціальних проблем, що обмежує здатність системи підготовки педагогічних кадрів спортивно-фізкультурного профілю оперативного реагувати на динамічні зміни на ринку праці, які відкривають нові перспективи, розширюють сфери професійної самореалізації майбутніх фахівців цього напрямку.

Автори акцентують увагу на недостатній інноваційній спрямованості системи професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичної культури і спорту, застарілій системі галузей і напрямів підготовки фахівців цієї сфери та відсутності нових експериментальних профілів і спеціальностей відповідно до поточних і перспективних запитів суспільства щодо виховання, розвитку, оздоровлення і т. д. дітей і молоді, ускладнення і розширення спектру завдань системи шкільної і позашкільної спортивно-фізкультурної роботи з молодими поколіннями. Отож, вчені закликають до комплексної реформи системи професійної освіти фахівців з фізичного виховання, оновлення всіх її елементів з огляду на сучасні трансформації у суспільстві, науці, освіті [1, 2, 3].

Розглядаючи проблеми теорії і практики професійної підготовки кадрів з фізичного виховання, австрійські вчені (Ф. Едер, К. Кляйнер, М. Шратц та ін.) звертають особливу увагу на питання постановки цілей у цій сфері, з огляду на те, що, власне, мета в реальному освітньому процесі і є визначальним чинником, стрижнем, навколо якого всі інші елементи – завдання, зміст, принципи, методики, технології і т. д. – інтегруються в єдину систему. Безпосереднім об'єктом їхнього зацікавлення постає проблема професійної компетентності спортивного педагога як ключового цільового орієнтиру процесу професійної підготовки кадрів цього профілю. Насамперед учені вказують на залежність ефективності системи освіти насамперед від якості кадрового забезпечення галузі, адже саме педагог є гарантом досягнення цілей і завдань виховання і навчання. Усвідомлення того факту суттєво актуалізує проблему професійної компетентності сучасного педагога як його здатності виховувати гармонійно розвинену і конкурентоспроможну особистість в теперішньому, динамічно мінливому світі [3, 4, 5, 6, 7, 8, 9].

Виходячи з такого загального формулювання поняття професійної компетентності, науковці ведуть жваві дискусії щодо її компонентів та їх цінності і важливості в системі професійних знань, умінь і навичок, особистісних рис, індивідуальних якостей тощо. Так, вчені розкритикували вже традиційні підходи до тлумачення професійної компетентності спортивного педагога як системи фахових теоретичних знань і практичних професійних вмінь через їх вузькість, однобічність, нераціональну ієрархію цих знань і вмінь. На їхню думку, професійна компетентність вчителя спорту у сучасних умовах не може обмежуватися знаннями змісту предмету викладання і теорії і практики фізичного виховання та функціональними вміннями і технічними навичками виконання різних фізичних вправ і видів спорту. Результатом підготовки кадрів з фізичного виховання з опорою на такі підходи є здебільшого здатність до професійної діяльності за заданими

наперед візряться, стандартними алгоритмами дій у типових ситуації професійної практики [3, 4, 5, 6, 7, 8, 9].

Водночас з урахуванням динамізму сучасного світу, науки, освіти професійна компетентність вчителя спорту і фізичної культури має розглядатися не лише як сукупність фахових і функціональних характеристик, а передовсім як інтегральна риса його особистості, в основі якої – синтез психолого-педагогічного мислення, професійно-педагогічних знань, вмінь, навичок, емоційно-вольових якостей, що створює передумови для ефективної освітньої діяльності в режимі підвищеної відповідальності за життя і здоров'я вихованців з огляду на специфіку спорту і фізичної культури як навчальних дисциплін. З цього погляду дослідники ототожнюють процес формування професійної компетентності вчителя спорту і фізичної культури насамперед із розвитком активної особистості, творчої індивідуальності, сприйнятливої до педагогічних інновацій, здатної швидко адаптуватися до змін на педагогічній ниві, готової до неперервного професійного самовдосконалення і культурно-особистісного зростання [3, 4, 5, 6, 7, 8, 9].

Роздуми над цільовими аспектами професійної підготовки кадрового забезпечення галузі фізичного виховання цілком закономірно спричинили переосмислення і перегляд змістових основ цього процесу. Стійкий науковий інтерес до цієї проблеми спостерігаємо у працях австрійських авторів (Г. Альтенбергер, Ф. Едер, Х. Кралер, М. Шратц та ін.), в яких міститься докладна характеристика змісту професійної освіти педагогів у галузі спорту та окреслюються напрями його модернізації. Учені презентують зміст професійної підготовки майбутніх учителів спорту і фізичної культури як широкий масив навчальної інформації, освоєння якого має забезпечувати формування професіоналізму і загальної культури, широкої орієнтації в підходах, постановці і розв'язанні завдань і проблем професійної діяльності. Цей компонент втілюється у системі навчальних курсів і дисциплін, інтегрованих у різні цикли підготовки, зумовлені специфікою професійної діяльності фахівців з фізичного виховання і спортивно-фізкультурної роботи з дітьми і молоддю.

Проаналізувавши навчальні плани і програми підготовки фахівців з фізичного виховання в Австрії, помітивши певні прогалини і недоліки у змісті освітнього процесу, як-от недостатня спрямованість на мінливі реалії професійної практики, дисбаланси циклів підготовки, фрагментарна подача окремих навчальних курсів тощо, учені вказали на доцільність розробки нових моделей змісту освіти педагогічних кадрів зі спорту, які б відображали збалансовану, логічно структуровану, інтегровану систему навчальної інформації, що, своєю чергою, уможливила б формування широкого загального кругозору і наукового світогляду майбутнього педагога, комплексу міждисциплінарних знань про суспільство і людину, а також високий рівень загально- і спеціально-професійних знань і вмінь, необхідних для успішної життєдіяльності і професійної самореалізації в сучасних умовах невизначеності, мінливості буття і професійного світу [1, 4, 9, 3].

Існуюча система змісту підготовки фахівців з фізичного виховання, основана на освоєнні сукупності послідовних і взаємодоповнюючих один одного навчальних курсів та спрямована на накопичення знань, не повною мірою забезпечує запити суспільства щодо якості освіти педагогічних кадрів з фізичної культури та відповідає на виклики сьогодення, серед яких надзвичайно стрімке накопичення нової інформації, відмова від універсальності та енциклопедизму освіти загалом, міждисциплінарний характер завдань фізичного виховання тощо. Тож дослідники актуалізують нові підходи до проектування змісту професійної підготовки майбутніх учителів спорту і фізичної культури, які б давали змогу ретельно класифікувати і верифікувати новий інформаційний матеріал, структурувати і систематизувати його навколо розмаїття комплексних проблем і завдань професійної діяльності, забезпечувати здатність майбутніх педагогів до орієнтації у неперервному потоці навчальної і наукової інформації [1, 4, 9, 3].

Закономірно і передбачувано, що вивчаючи поточний стан і перспективи модернізації системи професійної освіти педагогічних кадрів з фізичної культури і спорту, австрійські науковці (Ф. Едер, К. Граєр, Е. Корнекслє, К. Кляйнер та ін.) не оминули увагою й організаційно-технологічні моменти професійної підготовки фахівців з фізичного виховання, адже розробка нових цілей та змісту цього процесу неодмінно передбачає пошуки нових організаційних форм і технологій навчання. Учені доволі критично оцінюють традиційні методичні і технологічні підходи до побудови процесу професійної підготовки кадрів з фізичного виховання, відзначаючи насамперед їх директивний характер, ототожнення навчального процесу із передачею знань, обмеженість активності та ініціативи майбутніх вчителів спорту і фізичної культури тощо. Таким чином, традиційна підготовка фахівців з фізичного виховання, орієнтована на більшою мірою пасивне засвоєння знань, умінь і навичок у відповідній галузі діяльності, все більше відстає від вимог сучасності [2, 5, 6, 7, 9].

Внаслідок цього назріває необхідність інтенсивнішого впровадження нових більш продуктивних методик і технологій професійної підготовки майбутнього педагога спорту, які дають змогу зорганізувати освітній процес з урахуванням професійної спрямованості, а також з орієнтацією на особистість майбутнього вчителя, його інтереси, здібності, можливості. Сучасні інноваційні педагогічні технології створюють передумови для активної особистісної позиції майбутнього фахівця з фізичного виховання та повною мірою реалізувати себе як суб'єкта навчального процесу. Відповідно ці методики і технології відкривають широкі перспективи для диференціації та індивідуалізації процесу професійної підготовки педагогічних кадрів із спорту і фізичної культури, що є загальними пріоритетними тенденціями освіти XXI століття [2, 4, 5, 6].

Специфіка професії спортивного педагога та його професійної підготовки, за твердженнями вчених, передбачає можливість для впровадження надзвичайно широкої палітри сучасних інноваційних методик і технологій організації освітнього процесу, зокрема тут вони вказують на різноманітні ігрові технології, інтерактивні моделі навчання, проектні методики, технології проблемно-пошукового навчання і т. д. Інтенсивне застосування інноваційних дидактичних технологій в процесі професійної підготовки майбутніх учителів спорту і фізичної культури не лише забезпечує краще освоєння навчального матеріалу, а й сприяє розвитку в них відкритості до новацій, здатності мислити і діяти на випередження. Водночас, науковці зауважують, що консервативність професійної освіти фахівців з фізичного виховання часто стає на заваді масштабної практичної реалізації новітніх методів і технологій навчання [2, 4, 5, 6].

Тож, як бачимо, у своїх роздумах і дослідженнях австрійські вчені торкаються усіх ключових аспектів професійної

освіти педагогічних кадрів з фізичної культури і спорту – її структури та організації, мети і завдань, змісту і принципів тощо. Їх ідеї дали могутній поштовх реформаційним процесам у системі професійної освіти фахівців з фізичного виховання, насамперед відіграючи вагомий роль в ході розробки її нової концептуальної бази, що визначає єдині підходи і принципи професійної підготовки кадрів цього профілю. Вихідною позицією сучасної концепції професійної підготовки фахівців з фізичного виховання є спрямованість цього процесу на формування професійно-педагогічної майстерності як системи взаємопов'язаних загальнолюдських орієнтирів особистості педагога, його професійно-ціннісних якостей, професійно-педагогічного мислення, культури, поведінки тощо. Вона не транслюється, не передається у готовій формі майбутнім педагогам, а формується у процесі рефлексії і трансформації їх особистого навчально-пізнавального досвіду. З огляду на це в концепції пропонується ціла низка методологічних підходів до професійної підготовки кадрів з фізичного виховання, які відповідають вказаному пріоритету освіти фахівців цього профілю та уможливають досягнення відповідної мети. Представимо основні положення та аргументи щодо методологічних підходів і принципів розбудови й організації професійної підготовки фахівців з фізичного виховання, наведені у відповідних концепціях і рекомендаційних матеріалах австрійських професійно-педагогічних організацій та профільних державних структур [10, 11].

Вагоме місце в них відводиться культурологічному підходу до професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичної культури і спорту, що дає змогу розглядати проблеми освіти фахівців відповідного профілю в загальнокультурному контексті як становлення особистості майбутнього педагога із високим рівнем загальної і професійної культури на основі активного освоєння, осмислення і прийняття суспільних і професійних цінностей, наукових ідей і теорій, спортивно-дидактичних концепцій і технологій. Таким чином, у контексті професійної освіти педагогічних кадрів з фізичної культури і спорту культурологічний підхід через сукупність відповідних методологічних прийомів забезпечує аналіз феноменів спорту, фізичного виховання, спортивно-фізкультурної підготовки і т. д. через систему культурологічних понять, як-от культурні норми, культурні цінності, культурні ідеали тощо, збагачуючи при цьому уявлення про ціннісні засади цих явищ, та на основі цього виводить процес підготовки фахівців цих галузей за межі його традиційних інформаційно-знаннєвого та спортивно-функціонального пріоритетів, розширює його цілі, сутність, зміст.

Культурологічний підхід забезпечує формування загальної і професійної культури спортивних педагогів у процесі їх послідовного, неперервного знайомлення із змістом відповідних культурних сфер – культури життєдіяльності і міжособистісної комунікації, фізичної культури, культури здоров'я, культура педагогічної взаємодії і т.д.), засвоєння системи відповідних знань, умінь, навичок та формування установок на збереження і примноження вироблених людством у ході свого розвитку цінностей і норм, зокрема у сфері фізичної культури, спорту, фізичного виховання молодих поколінь. Усе це сприяє розвитку культурно-ціннісної свідомості майбутнього вчителя спорту, формуванню системи його особистісних і професійних культурно-ціннісних орієнтацій, що виявляються у відповідному ставленні до професійного життя і діяльності [10, 11].

Стратегію ефективної професійної підготовки фахівців з фізичного виховання на початку XXI століття мають складати розвиток особистості і суб'єктності майбутніх педагогів, здатних не лише розв'язувати стандартні професійні завдання й реалізувати традиційні технології спортивно-фізкультурної роботи з дітьми і молоддю, а й виходити за межі шаблонної професійної діяльності, ініціювати і реалізувати інноваційні процеси у своїй професійній сфері. У зв'язку з цим своєрідним методологічним імперативом у професійній підготовці кадрів з фізичного виховання постає особистісно орієнтований підхід, в основі якого – ідея про унікальність, неповторність кожної особистості, становлення якої передбачає творчий пошук різних варіантів її розвитку і формування, відповідних її індивідуальним задаткам і можливостям. У контексті особистісно орієнтованого підходу до професійної підготовки педагогічних кадрів спортивно-фізкультурного профілю, майбутній педагог – це насамперед особистість, яка має певну життєву історію, є носієм певного соціокультурного досвіду, володіє властивостями суб'єктності й індивідуальної самобутності, а щонайважливіше перебуває в процесі розвитку, пошуку смислів, способів самовираження, шляхів самореалізації.

Відповідно впровадження ідей особистісно орієнтованого підходу до професійної освіти майбутніх фахівців з фізичного виховання передбачає створення сприятливих умов для повноцінного розкриття особистісного потенціалу, набуття суб'єктивного досвіду життя і діяльності, тобто умов, що забезпечують розширення меж свободи майбутнього педагога в його життєтворчості, особистісному і професійному становленні, самовизначенні і самореалізації. Таким чином, особистісно орієнтований підхід до освіти педагогічних кадрів з фізичної культури і спорту, визнаючи пріоритет розкриття особистісного потенціалу майбутнього педагога цього профілю, ставлення до нього як до активного суб'єкта життєдіяльності та професійного становлення, дає змогу ліквідувати вузькість цілей і змісту, усталену методичну рецептурність процесу його підготовки [10, 11].

Сучасні вимоги до професійної підготовки вчителя спорт і фізичної культури відповідно до схвалених концептуальних положень мають неодмінно визначатися в контексті компетентнісного підходу і розкриватися винятково через неподільну єдність загальнокультурного, соціально-морального, професійного розвитку його особистості. Орієнтиром для професійно-особистісного становлення майбутнього вчителя спорту і фізичної культури є компетентність як комплексна характеристика його особистості, що охоплює не лише когнітивну і операційно-технологічну, а й мотиваційну, соціальну, поведінкову складові. Вона відображається у комплексі особистісних і професійних якостей, що характеризують людину, яка обрала професію вчителя спорту і фізичної культури, яка, своєю чергою, передбачає володіння цінностями цієї важливої складової загальної культури людства і способами передачі молодим поколінням. Відтак ідеться про становлення суб'єкта діяльності, здатного до раціонального застосування знань, умінь, досвіду тощо у розв'язанні складних суперечностей, проблемних ситуацій, комплексних завдань в професійному, соціальному, особистісному контексті.

Компетентнісний підхід акцентує увагу на результаті професійної підготовки фахівців з фізичного виховання в діяльній вимірі, тобто він виражається не в сумі й обсязі засвоєної інформації, а в здатності діяти в розмаїтій ситуації

професійної практики. У зв'язку з цим він здійснює вирішальний вплив на визначення освітніх цілей, вибір змісту навчання, організацію освітнього процесу, оцінку результатів, а відтак передбачає сутнісні зміни на всіх ланках системи професійної освіти педагогічних кадрів спортивно-фізкультурного профілю, її докорінну модернізацію як цілісності. Суть цих змін виявляється в орієнтованості на динамічні реалії професійної практики, міжпредметних змістових структурах, нових функціях і ролях суб'єктів освітнього процесу і т. д. Завдяки цьому компетентнісний підхід відповідає сучасним вимогам професійного світу, мінливим професійним межах і динаміці професій у сфері спорту і фізичної культури [10, 11].

Виходячи із закономірності про те, що будь-яка якість чи властивість особистості, в тому числі і її професіоналізм, формується і виявляється у процесі активної діяльності, вагоме місце серед методологічних підходів до професійної підготовки фахівців з фізичного виховання в австрійській концепції відводиться діяльнісному підходу. Його сутність криється у тому, що освоєння змісту навчання здійснюється не шляхом прямої трансляції навчальної інформації і моделей поведінки майбутнім учителям, а в процесі їх власної активної діяльності, спрямованої на феномени суспільного життя та явища професійного світу. Відповідно процес професійної підготовки фахівців з фізичного виховання на основі діяльнісного підходу передбачає таку побудову освітнього процесу, в якій основна роль відводиться активній, різнобічній, в максимальній мірі самостійній пізнавальній і спортивно-тренувальній діяльності майбутнього педагога спортивно-фізкультурного профілю. Всі елементи системи професійної освіти майбутніх педагогів у сфері спорту і фізичної культури, відповідно до засадничих ідей цього підходу, спрямовуються на організацію інтенсивної, щораз складнішої діяльності, яка з кожним наступним кроком передбачає нові елементи, що забезпечують розв'язання певних життєво і професійно важливих завдань.

Діяльнісний підхід до професійної підготовки майбутнього педагога спорту забезпечує йому позицію активного суб'єкта процесу власного особистісного і професійного становлення, ініціює його активне ставлення до навколишньої реальності, на основі чого він освоює світ, науку і культуру, способи їх пізнання і перетворення, формує і вдосконалює особистісні і професійні якості. Завдяки такій спрямованості діяльнісний підхід в концептуальній базі освіти фахівців з фізичного виховання в Австрії постає як актуальний орієнтир їх професійної підготовки, який обумовлює організацію освітнього процесу в контексті варіативності його змісту, посилення зв'язку з практикою, пошуку і самовизначення особистості майбутнього педагога, спрямованих на розкриття її сутнісних сил, задоволення її духовних, розумових, фізичних потреб шляхом включення в різноманітні види діяльності [10, 11].

Логічним доповнення названих методологічних підходів до професійної підготовки кадрів з фізичного виховання є практико-орієнтований підхід, що передбачає загалом формування професіоналізму майбутніх вчителів спорту і фізичної культури відповідно до реалій професії та в максимально наближених до професійної діяльності умовах. Освоєння професії спортивного педагога, що вирізняється особливою багатофункціональністю, нестандартністю завдань навчально-виховної роботи, значною непередбачуваністю ситуацій професійно-педагогічної діяльності вимагає якомога раднішого знайомства зі специфікою професійного середовища та вимогами до освітньої, виховної, розвивальної, оздоровчої тощо роботи з дітьми і молоддю засобами спорту і фізичної культури. З перших моментів професійної підготовки фахівців з фізичного виховання важливо забезпечити умови для усвідомлення суті, значущості і складності професії спортивного педагога, а також інтелектуальних, фізичних, особистісних якостей, необхідних для успішної самореалізації на цій професійній ниві.

Це передбачає посилення практичної спрямованості змісту та організації процесу професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичної культури і спорту, що можливе за умови реалізації практико-орієнтованого підходу. Він дає змогу майбутнім педагогам спорту усвідомити практичну значимість освоюваного навчального матеріалу, зрозуміти перспективи обраного фаху, побачити взірці справжньої педагогічної творчості і майстерності, уявити можливі труднощі професійної діяльності фахівця відповідно профілю. Організація процесу професійної освіти кадрів з фізичного виховання створює широке поле для апробації всього обсягу теоретичних знань і вмій майбутніх вчителів спорту і фізичної культури, перевірки правильності їхніх професійних уявлень, об'єктивної оцінки їхніх можливостей, окреслення перспективного подальшого професійного й особистісного самовдосконалення, а головне – набуття цінного досвіду практичної професійної діяльності [10, 11].

Висновки. Сучасна концептуальна база професійної підготовки кадрів спортивно-фізкультурного профілю до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії вирізняється інноваційністю, відповідністю сучасним світовим стандартам професійної педагогічної освіти, спрямованістю на впровадження новітніх здобутків педагогічної науки, спорту у процес освіти фахівців з фізичного виховання. Вона інтегрує положення та ідеї цілої низки новітніх методологічних підходів до освіти – культурологічного, аксіологічного, особистісно орієнтованого, компетентнісного, діяльнісного, практико-орієнтованого тощо, які втілюють у собі фундаментальні принципи гуманізації, фундаменталізації, професіоналізації професійної підготовки педагогічних кадрів спортивно-фізкультурного профілю та слугують основою її неперервної модернізації і забезпечення високого рівня якості.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні нормативної бази підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту в Австрії, проведенні компаративного аналізу та можливості його використання у вітчизняній теорії і практиці педагогічної освіти за спортивно-фізкультурними напрямками й спеціальностями.

Література

1. Altenberger H. Stärkung der Fachdidaktik in der Lehrerbildung /H. Altenberger // Welches Wissen brauchen Lehrer? Lehrerbildung aus dem Blickwinkel der Pädagogik. – Klinkhardt, Julius, 2002. – S. 215-227.
2. Greier K. Persönlichkeitsmerkmale und Kompetenzen von Sportlehrkräften und deren Einfluss auf die Motivation von Schülerinnen und Schülern / K. Greier, V. Senn, E. Kornexl // Bewegung & Sport. – 2017. – Nr. 1. – S. 18-23.
3. Schratz M. Lehrerinnen- und Lehrerbildung in Österreich / M. Schratz // Journal für Lehrerinnenbildung. – 2001. – Vol. 1. – S. 17-22.

4. Eder F. Persönlichkeitsmerkmale von Lehramtsstudierenden / F. Eder // Gerechtigkeit und Effizienz im Bildungswesen. Unterricht, Schulentwicklung, und Lehrerbildung als professionelle Handlungsfelder. – Wien : LIT Verlag GmbH & Co.KG, 2008. – Band 6. – S. 273-294.
5. Eder F. Die Ausbildung von Lehrerinnen und Lehrern in Österreich / F. Eder // Innovative Ansätze in der Lehrerbildung im Ausland. – Münster, Waxmann, 2014. – S. 150-165.
6. Kleiner K. Selbstreflexion statt Selbstfokussierung: Was soll die Reform des Lehramtsstudiums «Bewegung und Sport» für die Lehrerinnenbildung leisten? / K. Kleiner // Spectrum der Sportwissenschaften. – 2001. – Nr. 13(2). – S. 57-71.
7. Kleiner K. Qualifizieren für morgen. Vergleich der neuen Studienpläne für Lehrerinnen im Unterrichtsfach «Bewegung und Sport» in Österreich / K. Kleiner // Bewegungserziehung. – 2002. – Nr. 56 (1). – S. 14-29.
8. Kleiner K. Beobachtungen zur Entwicklung der Fachdidaktik als konstitutives Element universitärer Lehrerinnenausbildung am Beispiel FD Bewegung und Sport / K. Kleiner // Bewegungserziehung. – 2011. – Nr. 65 (4). – S. 24-29.
9. Kleiner K. Der neue Studienplan «Bewegung und Sport» – zwischen Bewahren und Erneuern / K. Kleiner // Bewegung. – 2002. – Nr. 1. – S. 3-12.
10. Österreichischer Wissenschaftsrat. Lehren Lernen – die Zukunft der Lehrerbildung. – Wien, ÖEW, 2012. – S. 181.
11. Lehrerinnenbildung Neu. Die Zukunft der pädagogischen Berufe. Endbericht. – Wien, BMUKK/BMWF, 2010. – 92 S.

Reference

1. Altenberger, H. (2002), Stärkung der Fachdidaktik in der Lehrerbildung /H. Altenberger // Welches Wissen brauchen Lehrer? Lehrerbildung aus dem Blickwinkel der Pädagogik. – Klinkhardt, Julius, – S. 215-227.
2. Greier, K. (2017), Persönlichkeitsmerkmale und Kompetenzen von Sportlehrkräften und deren Einfluss auf die Motivation von Schülerinnen und Schülern / K. Greier, V. Senn, E. Kornel // Bewegung & Sport. — Nr. 1. – S. 18-23.
3. Schratz, M. (2001), Lehrerinnen- und Lehrerbildung in Österreich // Journal für Lehrerinnenbildung. Vol. 1. – S. 17-22.
4. Eder, F. (2008), Persönlichkeitsmerkmale von Lehramtsstudierenden // Gerechtigkeit und Effizienz im Bildungswesen. Unterricht, Schulentwicklung, und Lehrerbildung als professionelle Handlungsfelder. – Wien : LIT Verlag GmbH & Co.KG., – Band 6. – S. 273-294.
5. Eder, F. (2014), Die Ausbildung von Lehrerinnen und Lehrern in Österreich // Innovative Ansätze in der Lehrerbildung im Ausland. – Münster, Waxmann, S. 150-165.
6. Kleiner, K. (2001), Selbstreflexion statt Selbstfokussierung: Was soll die Reform des Lehramtsstudiums «Bewegung und Sport» für die Lehrerinnenbildung leisten? / K. Kleiner // Spectrum der Sportwissenschaften. – Nr. 13(2). – S. 57-71.
7. Kleiner, K. (2002), Qualifizieren für morgen. Vergleich der neuen Studienpläne für Lehrerinnen im Unterrichtsfach «Bewegung und Sport» in Österreich / K. Kleiner // Bewegungserziehung. – Nr. 56 (1). – S. 14-29.
8. Kleiner, K. (2011), Beobachtungen zur Entwicklung der Fachdidaktik als konstitutives Element universitärer Lehrerinnenausbildung am Beispiel FD Bewegung und Sport / K. Kleiner // Bewegungserziehung. – Nr. 65 (4). – S. 24-29.
9. Kleiner, K. (2002), Der neue Studienplan «Bewegung und Sport» – zwischen Bewahren und Erneuern / K. Kleiner // Bewegung. Nr. 1. – S. 3-12.
10. Österreichischer Wissenschaftsrat. Lehren Lernen – die Zukunft der Lehrerbildung (2012), Wien, ÖEW, – S. 181.
11. Lehrerinnenbildung Neu. Die Zukunft der pädagogischen Berufe. Endbericht, (2010), Wien, BMUKK/BMWF., – 92 S.

УДК 615.825:796-056.26

Руденко Р. Є.

*кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
Львівський державний університет фізичної культури імені І. Боберського*
Губик А. З.

*магістрант кафедри фізичної терапії та ерготерапії,
Львівський державний університет фізичної культури імені І. Боберського*

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИХ ПРОГРАМ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ СПОРТСМЕНІВ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Узагальнено інформацію про реабілітацію спортсменів з інвалідністю. Проведено системний аналіз впливу фізичного навантаження на організм з урахуванням перебігу основного та супутніх захворювань. Обґрунтовано практичні та теоретичні твердження щодо формування програми фізичної реабілітації спортсменів з інвалідністю. Розроблено алгоритм формування та впровадження особистісно орієнтованої програми фізичної реабілітації спортсменів з інвалідністю. Доведено, що модель алгоритму ґрунтується на принципах вибору і визначення раціональної спрямованості, обґрунтування регламентації застосування, визначення критеріїв ефективності засобів та методів фізичної реабілітації.

Ключові слова: спортсмени з інвалідністю, фізична реабілітація, принципи, особистісно орієнтована програма, алгоритм.

Руденко Р. Е., Губик А. З. Принципы формирования личностно ориентированных программ физической реабилитации спортсменов с инвалидностью. Обобщена информация о реабилитации спортсменов с инвалидностью. Проведен системный анализ влияния физической нагрузки на организм с учетом течения основного и сопутствующих заболеваний. Обоснованы практические и теоретические утверждения по формированию программы